

ÇEVRE SORUNLARINI AŞMADA KÜRESEL ÖRGÜTLERİN VE DEVLETLERİN ROLÜ

Nida AKYOL*

Küreselleşme insanlığa yeni olanaklar sunmasının yanında yeni sorunlar ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Bu sorunların başında “çevre sorunları” gelmektedir. Dünya ekonomisindeki büyüme çabaları, aşırı üretim ve tüketim, doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı çevre sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Küreselleşen dünya artık çevre sorunlarının da küresel olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu sorunlar artık ülkelerin kendi çabaları ile çözümlenecek sınırı aşmıştır. Ayrıca çevre sorunlarını önlemede alınabilecek önlemler yüksek maliyetli olduğu için ülkeler sorumluluk almaktan kaçmaktadır. Bu nedenle bu sorunların çözümünde çok yönlü bir işbirliği ortamı gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından oluşturulan örgütlerin dışında, uluslararası alanda çevre konusunu ele alan birçok örgüt ve antlaşma bulunmaktadır. Bu kuruluşların kurulması ve görevlerini yerine getirmeleri uluslararası anlaşmalar ile gerçekleşmektedir. Ancak anlaşma yapılmadan oluşturulan uluslararası gruplar ya da örgütler de vardır. Bu uluslararası kuruluşların bazıları şunlardır;

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP): Birleşmiş Milletler’e bağlı olan bu programda; çevre konusunun eşgüdümü, çevrenin durumunun sürekli gözden geçirilmesi, çevre sorunlarına toplumun dikkatinin çekilmesi ve çevre politikasının sağlanması amaçlanmaktadır. Kurulduğu günden bugüne kadar çok sayıda çok taraflı çevre sözleşmesinin gelişiminde rol oynamıştır. “Ozon Tabakasının Korunmasına ilişkin Viyana Sözleşmesi (1985), Ozon Tabakasını İncelten Maddelere ilişkin Montreal Protokolü (1987), Tehlikeli Atıkların Sınırötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne ilişkin Basel Sözleşmesi (1989), Biyoçeşitlilik Sözleşmesi (1992), Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stokholm Sözleşmesi (2001)” UNEP’ye yeni sorumluluklar getiren sözleşmeler arasındadır.

Kyoto Protokolü: Küresel ısınmanın artmasının nedenleri arasında olan sera etkisi yaratan gazların salımlarını kısmak üzere sanayileşmiş ülkelere çeşitli hedefler belirleyen uluslararası bir anlaşmadır. Protokolün hedefi sanayileşmiş ülkelerin, 1990’daki salım oranlarını 2008-2012 yılları arasında yüzde 5 oranında azaltmaktır. Bu hedefe ulaşmak için ülkeler sera gazı emisyonunu azaltılması yükümlülüklerini üstlenmişlerdir. Sera gazı salım oranı düşük olan bazı ülkelerin ise bu oranı yükseltmesine izin verilmiştir. Ancak anlaşma sanayileşmiş ülkelerin salımlarını yüzde 5 oranında düşürmeyi hedeflerken, iklimle uğraşan birçok bilim adamı, küresel ısınmanın sonuçlarının önüne geçebilmek için, katılımcıların salımlarını yüzde 60 oranında azaltması gerektiğini düşünmektedir. Kyoto Protokolü şu anda yeryüzündeki 160 ülkeyi ve sera gazı salımının %55’inden fazlasını kapsamaktadır.

Paris Anlaşması: 195 ülkenin onayı ile kabul edilen Paris Anlaşması, iklim değişikliğine karşı mücadelede tarihsel bir dönüm noktasıdır. Paris Anlaşması da Kyoto Protokolü gibi iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı küresel emisyonların azaltılmasını amaçlanmaktadır. Anlaşmaya göre küresel ortalama sıcaklıktaki artışın 2°C’nin aşagısında tutulması ve sıcaklık artışının 1,5°C ile sınırlandırılması yönünde çaba gösterilmesi gerekmektedir. 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Paris Anlaşması’nın sera gazı indirimi, iklim değişikliğine uyum gibi konuların uygulanmasına yönelik kararları 2020 yılı sonuna kadar devam edecek müzakereler sonucunda netleştirilecektir.

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Üçüncü Sınıf Öğrencisi

Rio Sözlöşmeleri: 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janerio şehrinde Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı düzenlenmiştir. "Rio Konferası" olarak da bilinen bu konferans 172 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Sürdürülebilirlik olgusunun ön plana çıktığı bu konferansta Biyolojik Çeşitlilik, İklim Değişikliği ve Çölleşme ile Mücadele konularında 21. yüzyıl için yol haritası niteliğinde 3 sözleşme imzaya açılmıştır. Rio Sözlöşmeleri olarak adlandırılan bu sözleşmeler; Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözlöşmesi, Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözlöşmesi ve Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözlöşmesi şeklindedir.

Avrupa Birliği 1970'li yıllardan itibaren çevre konusuna daha fazla önem vermeye başlamıştır. Bunun sonucunda; 19-20 Ekim 1972 tarihleri arasında, İsveç'in Stockholm kentinde düzenlenen "Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı Hükümet Başkanları Toplantısı"nda çevre konusu ele alınmıştır.

Burada bahsedilen çevre sorunlarını aşmak için yapılan anlaşma ve sözleşmelerin sadece birkaç tanesidir. Günümüze kadar çevre kirliliği, küresel ısınma gibi sorunların önüne geçmek ve sorunları en aza indirmek için uluslararası sözleşme ve anlaşmalar yapılmış, örgütler kurulmuştur. Bunun yanı sıra ülkelerin çevre koruma ile ilgili ulusal örgütleri bulunmaktadır. Özetle bütün bu anlaşmaların ve örgütlerin temel amacı çevrenin korunması, sorunun kaynağında önlenmesi, doğal kaynakların verimli ve sürdürülebilir kullanımı, insan sağlığının güvence altına alınması ile yaşam standartlarının en yüksek seviyeye taşınmasıdır.